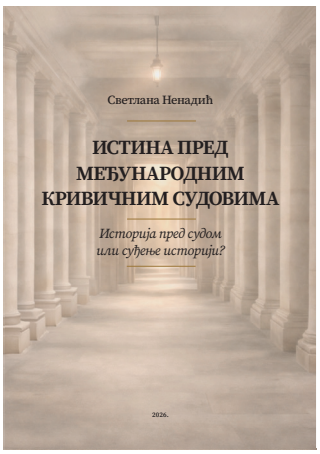
Александар В. Костић[1]
Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици,
Економски факултет
Косовска Митровица (Србија)

341.48/.49(049.32)
341.231.14(049.32)
Осврт
Примљен 18/08/2026
Прихваћен 27/09/2026
doi: 10.5937/socpreg60-70189

ИСТИНА ПРЕД МЕЂУНАРОДНИМ КРИВИЧНИМ СУДОВИМА
Историја пред судом или суђење историји?

Светлана М. Ненадић: *Истина пред међународним кривичним судовима: историја пред судом или суђење историји?*
Београд: Институт за криминолошка и социолошка истраживања, 2026, 165 стр.

Сажетак: У раду се разматрају питања међународне кривичне правде, селективног гоњења, двоструких стандарда и истине. Друштвена функција ad hoc међународних трибунала не састоји се толико у осуди најтежих злочина почињених током сукоба колико у формирању пожељног наратива о тим сукобима. Отуда и нагодбе на основу којих се у осталим случајевима доносе пресуде.

Кључне речи: ad hoc међународни трибунали, друштвена функција, злочин, сукоб, наратив

Дело Светлане М. Ненадић представља сложену, слојевиту и, пре свега, проницљиву анализу кривичне правде, у којој се истина не посматра као апсолутна категорија, већ као појам чије се значење обликује под утицајем права, изазова времена и људских ограничења. Ауторка се храбро хвата у коштац са енигмама које произлазе из стварности доказа, сећања, правде и моћи. С друге стране, компатибилност је често скривена на местима где се прошлост према моћи обликује.

Монографија је складно организована у увод, два тематска дела, пет поглавља и закључак. У првом делу монографије „Истина и кривични поступак" ауторка указује на то да на спознају истине утичу правна сигурност, процесна правила, права

[1] aleksandar.kostic@pr.ac.rs; https://orcid.org/0000-0002-6315-0765

окривљеног, људски фактор и ограничења правосудних институција. У другом делу „Истина и међународна кривична правда" анализиран је однос права и политике у међународном кривичном правосуђу.

Ауторка разматра питања правде, селективног гоњења, двоструких стандарда и права на истину. Посебно истиче разлику између правне и историјске истине, као и улогу међународних судова у утврђивању индивидуалне одговорности и обликовању сећања на прошлост. Истина је ограничена могућностима људске спознаје, а кривични судови настоје да реконструишу прошлост како би донели правилну одлуку. Није чудо што Лаудан правосуђе оправдано назива епистемолошком машином (Laudan, 2006, str. 2). Светлана М. Ненадић указује на то да је судска истина ограничена процесним правилима, гаранцијама правичног поступка и стандардом доказивања „ван разумне сумње". Истина пред судом није потпуна реконструкција стварности, већ резултат правног поступка и доступних доказа. Она истиче да у међународном кривичном праву, као хибридном систему, утврђивање истине мора бити у равнотежи с правима окривљеног.

У међународном кривичном праву утврђивање најтежих злочина захтева разматрање ширег историјског и политичког контекста. На примеру поступка против Слободана Милошевића види се како правна квалификација може утицати на избор и тумачење чињеница. Светлана М. Ненадић анализира значај правних претпоставки и чињеница које се не доказују, указујући на то да оне, иако доприносе процесној економији, могу ограничити утврђивање доказа. Посебно разматра институт judicial notice пред ad hoc трибуналима и његов утицај на права окривљеног, претпоставку невиности и терет доказивања. Такође, треба имати у виду да је само

> „прихватање и неприхватање јурисдикције међународних судова од стране држава директно повезано са фактичком снагом држава, па је приметно да моћније државе, које су иначе склоније непоштовању међународног права, теже прихватају такву јурисдикцију од оних слабијих" (Rakić, Šuvaković, 2017, str. 402).

Овде треба имати у виду да чак и Србија, иако је под великим притисцима Запада после 2000. године изручила читав државни и војно-полицијски врх земље, данас одбија да испоручи троје чланова СРС како би им се судило због „непоштовања суда" (Rakić, Šuvaković, 2017, str. 402). Лукићев став прозлази из основних постулата правне науке јер право постоји када за кршење неке норме постоји правна санкција, коју примењује држава монополом легитимне силе. Међутим, у међународном праву ниједна држава не може да наметне другој држави нешто пошто се ради о односима између једнаких субјеката, а Лукић с правом одбацује рат као облик санкције примерен међународном праву. Према њему, „ако је међународно право заиста право, онда би оно требало да се намеће држави против њене воље, да је обавезује без обзира на њен пристанак" (Lukić, 1995, str. 289). Напредак идеологије глобализма учинио је да Лукићево схватање међународног права изгледа превазиђено. Данас је оно реафирмисано јер све што се сматрало међународним правом у заносу глобализма није било ништа друго до његова злоупотреба. Уместо међународног права на сцени је било голо насиље. Све је решавано ратом чак и када га је одобравао Савет безбедности.

Наиме, „апарат насиља" сачињен од НАТО-а, САД и њихових савезника, излазећи из оквира мандата, наметао је своје интересе (Rakić, Šuvaković, 2017, str. 407).

Ауторка истиче да стандард „ван разумне сумње" има кључну улогу у међународним кривичним поступцима, али да његову примену отежавају: недостатак доказа, проток времена и сложеност предмета. Начело *in dubio pro reo* штити окривљеног у случају сумње, док процесне гаранције обезбеђују легитимност поступка. Кривични поступак зато није апсолутно утврђивање истине, већ њено утврђивање у оквиру правних правила и ограничења. Однос чињеница и правне квалификације је међусобно условљен. Правна оцена утиче на избор релевантних чињеница, док оне истовремено потврђују саму квалификацију. Истина у кривичном праву није нешто унапред дато, већ настаје кроз поступак који је уређен правним нормама. У том смислу, претпоставка невиности, право на ћутање и привилегија против самооптуживања представљају важне гаранције положаја окривљеног.

Стандарди доказивања, као што је захтев „ван разумне сумње", показују да судска истина није потпуно извесна чињеница, већ закључак који зависи од правила поступка и степена уверења суда. У међународној кривичној пракси утврђивање истине не заснива се само на доказима из конкретног предмета већ и на процесним механизмима, попут judicial notice, и прихватању раније утврђених чињеница. Истовремено, правила о искључивању незаконитих доказа показују да кривични поступак не тежи по сваку цену прикупљању свих могућих информација, већ очувању правичности и основних права странака. Ауторка закључује да је судска истина резултат равнотеже између доказних могућности, процесних правила и захтева правичности. У националном, а посебно у међународном контексту, ова ограничења се огледају у сужавању доказног материјала, избору само одређених чињеница и поједностављивању поступка. На обим утврђивања чињеница утичу и практични, политички и финансијски услови. Право на суђење у разумном року додатно ограничава трајање поступка, стављајући захтев коначности одлуке испред потпуне реконструкције свих чињеница. Улога међународних кривичних судова сложенија је од улоге националних судова јер одлучују о злочинима почињеним у условима системског насиља, где је тешко јасно разграничити индивидуалну кривичну одговорност, будући да је велики број актера на различите начине укључен у насиље (Fine, 2000, str. 296).

Светлана М. Ненадић разматра како савремени кривични поступак утиче на начин утврђивања истине. Посебно анализира plea bargaining и показује да исход поступка не зависи само од доказа већ и од процесних правила и практичних околности. Нарочита пажња посвећена је сведоку као извору сазнања, при чему се указује на то да на сведочење могу утицати памћење, проток времена, лична перцепција и трауматична искуства. У међународним кривичним поступцима, због сложености предмета и ограничености доказа, истина се не утврђује увек у потпуности, већ у оквирима које одређују право, институције и људске могућности. Истина у међународном кривичном поступку зависи од правних правила, доступних доказа и политичког контекста.

Међународни судови сложене сукобе своде на индивидуалну одговорност, што омогућава кажњавање починилаца, али не обухвата увек шире узроке злочина. Ауторка истиче да успех међународне правде зависи и од њеног друштвеног прихватања, па

кажњавање не значи нужно и помирење. Друштвена функција ad hoc међународних трибунала не састоји се у томе да осуде за најтеже злочине током сукоба колико је изражено формирање пожељног наратива о тим сукобима. Отуда и нагодбе окривљених, на основу којих се доносе пресуде у свим осталим случајевима. Такође, треба имати у виду да су САД, поред идеологије глобализма и политике хуманитарних интервенција, користиле и ad hoc међународне трибунале за Југославију и Руанду као инструменте свог утицаја у свету, иако су они формирани супротно Повељи ОУН (Bedjaoui, 1994) и представљали директан политички инструмент насиља над непокорним народима, заогрнут плаштом јустиције (Rakić, Šuvaković, 2017, str. 401). Светлана М. Ненадић поставља дилему: *Историја или суђење историји?* Моћ је у свему томе приказана са свим својим сложеним али и „поједностављеним" сферама, која ће неизбежно остати у глобалним односима. Монографија је прожета суптилном и деликатном критиком која антиципира истину, историју, право и моћ. Све је то сагледано онако како је било, али и како функционише, чак и са својим белинама. Правници и данас воде ватрене дискусије о томе шта је истина у судском поступку и да ли је уопште могуће открити истину. Самим тим поставља се питање да ли је сврха кривичног поступка откривање истине. Свакако ова прилично ригидна питања залазе у простор филозофије права. Однос истине и правде веома је важан иако има мишљења да систем није трагање за истином већ надметање, узгредна срећа, случај када се деси истина. Те и многе друге дилеме Светлана М. Ненадић износи и делом као филозофско питање на које се сама филозофија не усуђује да дâ дециднран одговор.

Све у свему, књига *Истина йред међународним кривичним судовима: Историја йред судом или суђење историји?* даје одговоре на питања која смо у овом осврту навели. С друге стране, многа питања остају и даље отворена, уосталом, као и код сваког значајног дела.

Aleksandar V. Kostić[1]
University of Priština, in Kosovska Mitrovica,
Faculty of Economics
Kosovska Mitrovica (Serbia)

TRUTH BEFORE INTERNATIONAL CRIMINAL COURTS
History in Court or Putting History on Trial?

Svetlana M. Nenadić: *Truth before International Criminal Courts: History in Court or putting History on Trial?* Belgrade: Institute for Criminological and Sociological Research, 2026, 165 pp.

(Translation *In Extenso*)

Abstract: The paper examines the questions of international criminal justice, selective prosecution, double standards and truth. The social function of *ad hoc* international tribunals does not imply so much their decision about the gravest crimes during conflicts as the pronounced formation of a desirable narrative about those conflicts. Hence pleas, on the basis of which court decisions are made in all other cases.

Keywords: *ad hoc* international tribunals, social function, crime, conflict, narrative

Svetlana M. Nenadić's work is a complex, multilayered and primarily insightful analysis of criminal justice, where truth is not an absolute of reality, but a fluid that penetrates through intertwined layers of law, challenges of time and human limitations. The author bravely comes to grips with the enigmas deriving from the reality of evidence, from memory of justice and power. On the other hand, compatibility is often hidden in the places where the past is shaped by power.

The monograph is harmoniously divided into the introduction, two thematic parts, five chapters and the conclusion. In the first part of the monograph entitled "Truth and criminal proceedings", the author points out that the realization of truth is affected by legal safety, procedural rules, defendant's rights, human factor and limitations of judicial institutions. In the second part entitled "Truth and international criminal justice", the author analyzes the relationship between law and politics in in international criminal justice.

The author explores the matters of justice, selective prosecution, double standards and the right to truth. She particularly points to the difference between legal and historical

[1] aleksandar.kostic@pr.ac.rs, https://orcid.org/0000-0002-6315-0765

truth, as well as to the role of international courts in establishing individual liability and the formation of the memory of the past. Truth is limited by the possibilities of human cognition, while criminal courts try to reconstruct the past in order to make the right decision. It is not surprising that Laudan rightfully calls judiciary an epistemological machine (Laudan, 2006, p. 2). Svetlana M. Nenadić asserts that judicial truth is limited by procedural rules, warranties of criminal proceedings and the standard of proving "beyond reasonable doubt". The truth in court is not a complete reconstruction of reality, but rather the result of legal proceedings and available evidence. The author points out that in international criminal law, as a hybrid system, the establishment of truth must be in balance with the defendant's rights.

In international criminal law, the establishment of the gravest crimes entails the consideration of a broader historical and political context. On the example of the proceedings against Slobodan Milošević it can be seen how a legal qualification may affect the selection and interpretation of facts. Svetlana M. Nenadić analyzes the importance of legal presumptions and facts which are not proved, pointing out that they, despite contributing to the procedural economy, may limit the establishment of evidence. She particularly explores the institute of *judicial notice* before *ad hoc* tribunals and its impact on the defendant's rights, the presumption of innocence and the burden of proof. In addition, it should be borne in mind that only

> "acceptance and non-acceptance of the jurisdiction of international courts by the states is directly related to the factual strength of the states, and it can be seen that more powerful states, which generally tend to disrespect international law, have difficulty in accepting such jurisdiction as compared to the weaker ones" (Rakić & Šuvaković, 2017, p. 402).

Here it should be taken into account that even Serbia, although it, under huge pressures of the West after 2000, extradited the country's entire state, military, and police leadership, is refusing today to extradite three members of the Serbian Radical Party because of their trial for "the disrespect of the court" (Rakić & Šuvaković, 2017, p. 402). Academician Radomir Lukić was the first among our authors to question the existence of international law. Lukić's position derives from the basic postulates of legal science because law exists when there is a legal sanction for the violation of a norm that is applied by the state through the monopoly of legal force. However, in international law no state can impose anything on another because those are relations between equal subjects, and Lukić rightfully rejects war as a form of sanction appropriate under international law. In his opinion, "if international law is truly law, then it should be imposed on a state against its will, and bind it regardless of its consent" (Lukić, 1995, p. 289). The progress of the globalism ideology has made such Lukić's understanding of international law seem outdated. Today it has been reaffirmed because everything that was considered international law in the throes of globalism was nothing but its abuse. Instead of international law, naked violence was on the scene. Everything was resolved by war, even when it was approved by the Security Council. In fact, the "apparatus of violence" made of the NATO, the USA and their allies went beyond the mandate in order to impose its own interests (Rakić & Šuvaković, 2017, p. 407)

The author emphasizes that the standard "beyond reasonable doubt" plays the key role in international criminal proceedings, but its application is compounded by the lack of evidence, the passage of time and the complexity of the case. The principle *in dubio pro reo* protects the defendant in the case of doubt, while procedural warranties ensure the legitimacy

of the proceedings. Therefore, criminal proceedings are not the absolute establishment of truth, but its establishment within legal rules and limitations. The relationship between facts and the legal qualification is mutually conditioned. Legal assessment influences the selection of relevant facts, while the facts themselves simultaneously confirm the classification. The truth in criminal proceedings is not given in advance, but it is created through the proceedings organized by legal norms. In that respect, the presumption of innocence, the right to remain silent and the privilege against self-incrimination are important guarantees of the defendant's position.

The standards of proving, such as the requirement "beyond reasonable doubt", shows that the court truth is not a completely certain fact, but a conclusion depending on the rules of the proceedings and the degree of the court's conviction. In international criminal practice, the establishment of truth is not based solely on the evidence from a specific case, but also on procedural mechanism such as *judicial notice* and the acceptance of previously established facts. At the same time, the rules about excluding unlawfully obtained evidence show that criminal proceedings do not strive to collect all possible information at all costs, but the maintenance of fairness and the fundamental of the parties. The author concludes that the court truth is a result of the balance between evidentiary possibilities, procedural rules and the requirements of fairness. In the national context, and particularly in the international one, these limitations are reflected in the reduction of evidentiary material, the selection of only certain facts and the simplification of proceedings. The scope of establishing facts is also affected by practical, political and financial conditions. The right to trial within a reasonable period further restricts the duration of proceedings, placing the requirement for a final decision before the complete reconstruction of all facts. The role of international criminal courts is more complex than that of national courts because they decide about the crimes committed in the conditions of systemic violence, where it is difficult to clearly distinguish criminal liability since a large number of actors is involved in violence in different manners (Fine, 2000, p. 296).

Svetlana M. Nenadić examines how contemporary criminal proceedings affect the way of establishing truth. She particularly analyzes *plea bargaining* and shows that the outcome of the proceedings does not depend solely on evidence, but also on the procedural rules and practical circumstances. She dedicates special attention to the witness as a source of knowledge, while pointing out that testifying may be affected by memory, the passage of time, personal perception and traumatic experiences. In international criminal proceedings, due to the complexity of cases and the limitation of evidence, truth is not always fully established, but within the frameworks determined by law, institutions and human possibilities. Truth in international criminal proceedings depends on legal rules, available evidence and the political context.

International courts reduce complex conflicts to individual liability, which enables the punishment of perpetrators, but does not always include broader causes of crimes. The author emphasizes that the success of international justice also depends on its social acceptance, so that punishment does not necessarily mean reconciliation. The social function of *ad hoc* international tribunals does not imply so much their decision about the gravest crimes during conflicts as the pronounced formation of a desirable narrative about those conflicts. Hence pleas with defendants, on the basis of which court decisions are made in

all other cases. Moreover, it should be taken into account that, apart from the ideology of globalism and humanitarian interventions, the USA also used *ad hoc* international tribunals for Yugoslavia and Rwanda as instruments of its influence in the world, although these tribunals were founded contrary to the Charter of the OUN (Bedjaoui, 1994) and were a direct political instrument of violence against defiant nations, disguised as justice (Rakić & Šuvaković, 2017, p. 401). Svetlana M. Nenadić raises a dilemma: *History in court of putting history on trial?* In all this, power is shown with all its complex, as well as "simplified" spheres which will inevitably remain in global relations. The monograph is permeated by subtle and delicate criticism which anticipates truth, history, law and power. Everything is seen just as it is, but also how it functions, even from the blanks. Legal experts are still having heated discussions about what truth in court proceedings is and whether it is possible at all to discover truth. Thus, the question arises as to whether the purpose of criminal proceedings is revealing truth. These rather rigid questions certainly enter the space of the philosophy of law. The relationship between truth and justice is quite important although, according to some opinions, the system is not the search for truth, but competition, incidental happiness, the moment when the truth reveals itself. These and many other dilemmas are presented by Svetlana M. Nenadić partly as a philosophical question to which philosophy itself does not dare to give a decisive answer.

All in all, the book *Truth before International Criminal Courts: History in Court or putting History on Trial?* gives answers to the questions listed in this review. On the other hand, many questions still remain open, just as with any other important work.

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

Bedjaoui, M. (1994). *Nouvel ordre mondial et contrôle de la légalité des actes du Conseil de sécurité.* Bruxelles: Bruylant.

Fine, R. (2000). Crimes Against Humanity: Hannah Arendt and the Nuremberg Debates. *European Journal of Social Theory* vol. 3 (3), 293–311.

Laudan, L. (2006). *Truth, Error, and Criminal Law, An Essay in Legal Epistemology.* Cambridge: Cambridge University Press.

Lukić, R. (1995). *Theory of State and Law: Theory of Law*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva & BIGZ. [In Serbian]

Rakić, B., Šuvaković, U. (2017). Relativization of the ideology of globalism, multipolarity, and the re-examination of Lukić's conclusion regarding the non-existence of international law. In: O. Jović-Prlainović (ed.). *Collection of Papers "National and International Law – Current Issues and Topics"* (399–408). Kosovska Mitrovica: Faculty of Law of the University in Priština [In Serbian]